

Demoni

Vstajenje Demonov Kena Russella na DVD-ju

Zoran Smiljanić

Leta gospodovega 1971 so se v Združenem kraljestvu pojavili trije filmi, ki so uspešno žalili čustva gledalcev: *Peklenska pomaranča* (A Clockwork Orange, Stanley Kubrick) in *Slamnati psi* (Straw Dogs, Sam Peckinpah) sta bila angleška filma, ki sta ju posnela uvožena režiserja, medtem ko so *Demoni* (The Devils, Ken Russell) ameriški film (financer je bil studio Warner Bros), ki ga je zrežiral angleški režiser. 40 let pozneje sta prva dva filma že zdavnaj rehabilitirana, doživela sta že kup posvečenih DVD izdaj, *Demonov* pa se ni hotel dotakniti nihče. Kljub gorečim prošnjam vernikov jih Warner Bros dolga leta ni izdal na disku. Nekaj časa so najavljali izid, ga preklicali, dokler niso leta 2010 na svetlo dali skrupucalo, ki je bilo videti, kot bi ga presneli z VHS-a.

Demonov se je že od nastanka držalo prekletstvo, nanj so se spravljali cenzorji, cerkev, dežurni moralisti in katoliške organizacije, ki so z dobro organiziranimi protesti dosegle

Demoni

prepoved predvajanja v številnih angleških mestih: »*To je najbolj pokvarjen, umazan, pohujšljiv, bogokleten in svetoskrunski film, kar jih je dala ta dežela, režiser pa je perverzni lunatik nagnusnih in morbidnih nagnjenj*«. Kritiki časopisa *Evening Standard* Alexander Walker je film v TV-soočanju z Russellom označil za »*monstruozno nespodobnega*«, nakar ga je režiser z zvitim izvodom tistega časopisa lopnil po glavi in okorakal iz studia. Britanski cenzorji so ga neusmiljeno zmasakrirali, ameriški pa izmaličili do nerazpoznavnosti. Po različnih državah so krožile različne verzije, v Jugi so vrteli celo eno daljših (kar ne preseneča, saj je bila naša nekdanja država nastrojena proti cerkvi), vse po vrsti pa so bile brez prizora *The Rape of Christ*, o katerem se je šepetalo, nihče pa ga ni videl. Prizor je po letih brskanja odkril kritik in privrženec filma Mark Kermode, ki se je neumorno trudil za izid filma. In ga tudi dosegel.

Štiri mesece po vnebovzetju brata Kena Russella (1927–2011) so pri BFI (British Film Institute) marca letos končno priobčili dostojno DVD-izdajo njegovega najboljšega filma; kristalna podoba je tako ostra kot pri najlepših nabožnih freskah, čudovite barve spominjajo na mavrično svetlobo vitražev, blagoglasen zvok se razlega kot pesem angelov, poleg tega so ga opremili še s podnapisi in z glasom kreatorja Kena Russella, ki nam z onkraj groba komentira

dogajanje. Če prištejemo še kup dodatkov na drugem disku, ki ponujajo pogovore z režiserjem, preživelimi člani ekipe in tudi z nasprotniki filma, lahko rečemo, da smo pričre globoko zveličavnemu dogodku, ki je prišel prepozno za ranjkega Russella, ne pa tudi za nas. Preden pa verniki zapojejo radostno alelujo, je treba pogoltniti ne le kapljo, pač pa krepak požirek grenkega pelina: na pričujoči izdaji sta umanjala dva pomembna prizora, ki ju Warner Bros še vedno ne dovoli uvrstiti v film. Častilci celovitosti ju lahko najdemo *le* v dodatkih na drugem disku.

Prvi prizor je znameniti *The Rape of Christ*, kjer se »obsedene« nune predajajo orgiastičnemu razvratu: masturbirajo s svečami, slečejo in posilijo zgroženega duhovnika, nazadnje pa snamejo orjaški Jezusov kip, ga jahajo, se natikajo na žeblje, ližejo in nečistvujejo z lesenim udom, vse to pa tako zrajca duhovnika, da s prižnice fanatično masturbira ... Drugi prizor je s konca filma, kjer sestra Ivana (Vanessa Redgrave) strastno poljublja »suvener« – počrnelo stegnenico očeta Grandierja (Oliver Reed), nazadnje pa z njo še onanira.

Film je ekranizacija dveh knjig, ki opisujeta resnične dogodke iz Francije v 17. stoletju: prva je *The Devils of Loudun* (Aldous Huxley, 1952) in druga *The Devils* (John Whiting, 1960). V času religijskih vojn se cerkev bori za prevlado nad malimi francoskimi mesti, ki so imela določeno stopnjo samouprave. Njihovim apetitom se postavi po robu duhovnik Urbain Grandier (resnična zgodovinska osebnost), ki ga kompromitirajo, obsodijo in zažgejo. Navidez preprosto zgodbo je Russell predstavil v eksplozivnem, neustrašnem, provokativnem, mrakobnem, perverznejem in nadvse originalnem stilu, ki je služil kot vzor mnogim generacijam režiserjev. Oliver Reed in Vanessa Redgrave sta darovala vrhunski igralski kreaciji, Derek Jarman, takrat mladi konceptualni umetnik, je ustvaril osupljive modernistične kulise mesta (Russell: »*Presegel je moje najdrznejše sanje*.«), Peter Maxwell Davies pa je spisal eksperimentalno, skoraj atonalno glasbo, ki še danes deluje mogočno. Film, ki si s svojimi številnimi čudeži vsekakor zasluži beatifikacijo.

In film, ki je očitno zadel v živec, saj ostaja štiri desetletja po nastanku še vedno tako aktualen. Ali kot je z zadnjimi močmi rjul oče Grandier, medtem ko se cvre na grmadi: »*Uprite se jim ali pa bodite njihovi sužnji!*«